

~~F. N. 322~~
G. DIAMANDY

Fond Special

ROMÂNIA

ȘI

CONFLICTUL EUROPEAN

~~29/188981~~
~~26/2597~~
78
1838

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA PROFESIONALĂ, DIM. C. IONESCU

9. — STRADA CÂMPINEANU. — 9.

1914

Prețul 65 bani.

52+(R) 1914

LIBRARY OF THE NATIONAL INSTITUTE OF MATHEMATICS
BUCUREȘTI

G. DIAMANDY

ROMÂNIA

ȘI

CONFLICTUL EUROPEAN

B5284942

407
/1838

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA PROFESIONALĂ, DIM. C. IONESCU

9. — STRADA CÂMPINEANU. — 9.

1914

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITĂRĂ
BUCUREȘTI
COTA I 156 435

LC 256/12

996/04

B.C.U. Bucuresti

C20045843

Socot că în aceste momente ar trebui înlăturate discuțiile menite cu sau fără voia noastră să destrame, să fărâmițeze sufletul român, căruia i s'ar cuveni să-i păstrăm cea mai închegată unitate.

Din nenorocire, s'au început prin presă campanii cari nepornind din sentimente, au căpătat gravitatea agrementelor gândite, formând un început de doctrină indiscutabilă și cu efect prelungit a politicei noastre externe.

Astfel, acei cari ca și mine au alte păreri decât ale amicului meu d-l C. Stere, de pildă, pot fi luați drept sentimentali fanteziști, iar cei cari ar împărtăși părerile șefului clubului liberal ieșean drept doctrinari pozitivi ai atitudinei internaționale a României.

Dela început voiu spune că aceste rânduri nu sunt scrise nici din simpatie, nici din ură pentru vre-una din grupările în conflict.

Am destul simț al răspunderii, pentru ca simpatiile mele personale să cedeze elementelor de

judecată rece. Nu voiu privi chestiunea nici ca francofil, nici ca germano sau slavofob. Voiu cântări interesele actuale ale României și situațiunea țarei mele față de situațiile internaționale viitoare, considerând toate ipotezele posibile.

* * *

Raporturile noastre au fost rezervate față de Ruși și comprimate față de Austro-Ungaria.

Neiertata greșală, comisă de Rusia după Plevna, a stabilit o atmosferă de jignire și de bănuială în opinia publică, iar în lumea oficială răpirea Basarabiei a întărit credința că Rusia urmăreă cu încăpățânare mersul înainte spre Constantinopol.

De aci o groază de Panslavism, care nu-și puteă ajunge țelul, decât trecând peste cadavrele României și Bulgariei.

Astfel s'a întărit teoria franco-engleză dela 1856 a Panslavismului și a opunerei energice ca Marea Neagră să devie un lac rusesc, sau ca Rușii să mai poată face cuceriri în Europa.

Această teamă a fost întru câtva justificată prin nedibăcia agresivă câte odată a diplomației rusești. Hitrovo a lucrat în contra Rusiei mai mult decât toți diplomații fostei Triple-Alianțe.

Opinia publică română, de o nepăsare descurajatoare în materie de politică internă, posedă o intuiție, un instinct de o agerime rară,

îndată ce e chemată să se pronunțe în o problemă internațională.

Poporul român «pățit» se fereă de Ruși..., dar ură pe Unguri.

Și aci se cade să spunem că în timpuri normale s'a făcut totdeauna o mare deosebire între Germania și Austro-Ungaria. N'a fost ură împotriva Berlinului. Regele Carol, prin purtarea lui, atenuă asprimea germană.

Nimeni însă nu-și făcea iluzia că Germania ar fi avut vre-o dragoste particulară pentru țara noastră. Se știă prea bine că împrumutam bani dela Berlin și că-i înapoiam sub forma comenzilor pentru materialul de războiu. Nici din memoriile Regelui, nici din ale vre-unui însemnat bărbat german, nu rezultă o solitudine particulară pentru România din partea diplomației depe malurile Spreei. Eram însă utili ca un obstacol Rusiei și ca o excelentă clientă.

Mai mult, memoriile Regelui nostru mărturisesc multe amărăciuni și greutăți. Iar azi, când ni se șoptește că manifestații pentru Franția ar putea să ne coaste mult și ni se spune că Bismarck a convenit la răpirea Basarabiei, ca să ne dea o lecție, pedepsindu-ne pentru manifestațiile francofile dela București și Ploești, zâmbim. Bismarck voia să fie plăcut Rușilor, de cari se temeă și cu cari, din motive de politică internă și externă, a cochetat necurmat.

De altfel, odihnitul Cancelar aveă adâncă oroare de popoarele cari neavând baionete des-

tule, n'aveau oase, și deci trebuiau înghițite, spre simplificarea hărții Europei și limpezirea situațiunii diplomatice.

Cei slabi erau făcuți pentru cei tari și cei mici pentru cei mari. Cam aceasta erà concepția lui în raporturile dintre State.

Germania însă nu puteà uita că România aveà pe tronul ei un Hohenzollern și că erà «la barre de fer» împotriva Rusiei.

Când a izbucnit al doilea războiu balcanic, Germania ne-a susținut cu energie și cu lealitate. Aceasta s'a aflat acì și vaza imperiului a crescut în chip simpatic. Nu e locul să cercetăm cauzele pentru cari am fost susținuți la Berlin, pe când eram înșelați de Viena și Buda-Pesta. Destul să spun că faimosul sfat dat Austriei de Germania după 1866 «Drang nach Osten» a împins Austria atât de mult spre Răsărit, încât s'a desorbitat, ca să zic așa, de centrul de influență germană, devenind o monarhie slavă, cu o clasă stăpânitoare și biurocrațică germană.

Raporturile chiar dintre cele două imperii nu mai aveau intimitatea de altădată. Anexarea Bosniei și a Herțegovinei n'a fost pe placul Germaniei, care și-a susținut însă aliata cu cea mai desăvârșită bună credință.

Oricât ar disprețui diplomații opinia publică, ea are pe nesimțite o adâncă înrâurire asupra chiar factorilor diriguitori naționali, fie și în un imperiu ca cel german. Acolo domnește ura a tot ce este slav, rus, ceh, bulgar, sârb sau polon.

Orice încercare de acomodare a monarhiei dualiste cu elementele slave, erà considerată la Berlin ca o concesie și o scădere a elementului german. Erà deci firesc ca în războiul balcanic, Turcia și România să primească ordine din Germania, iar Bulgaria dela Austriaci, chiar și în timpul conflictului nostru cu Bulgaria. Că ei au primit la început și dela Ruși, nu ne miră. Până aproape de intrarea noastră în acțiune, nici Parisul, nici Petrogradul nu știau ce se unel-tise între Sofia și Viena. Oricum, Germania *în un echilibru european*, ne puteà fi de folos.

Raporturile noastre cu Austro-Ungaria sunt cu totul de altă natură.

Să-mi fie îngăduit să reproduc aci păreri expuse acum câteva luni, fără nici o intenție de profetie ¹⁾).

«In vremurile din urmă, oamenii politici austro-ungari, cum și presa de peste Carpați, s'au îndeletnicit cu intențiile României. Dacă unele organe au spus adevărul, cele mai multe ne-au tratat de ingrați.

S'au rostit cuvinte amenințătoare. Pentru nepărtinitori lipsa, nu zic de prietenie, ci de curtenie a acelor ziare, contrastează cu tonul cuviincios al presei române.

Lăsând la o parte aprecierile asupra tonului, voim să lămurim cari sunt relațiile de *forțe* și

1) „Bilanțul austro-ungaro-român“ din „Universu!“, 6 Maiu 1914.

de *amicizie, necesare* dintre Austro-Ungaria și România.

Care din aceste două State are mai evidentă nevoie de sprijinul sau chiar de neutralitatea binevoitoare a celuilalt ?

Dela început trebuie eliminată propoziția din urmă.

În cazul unui conflict armat, prin interesele politice, ca și prin poziția lor geografică, nici unul din Statele citate nu va putea rămâne neutru.

Politica neutralității «oricum» și «până la sfârșit» e posibilă Elveției sau unui Stat mare, în măsură să-și apere cu armele neutralitatea. În vremurile moderne, cu mijloace de atingeri repezi: telegraf, telefon, automobil, transporturi pe mare sau căi ferate, aeroplane, neutralitatea e o imposibilitate, fiindcă nimeni nu poate îngădui să aibă în spate un necunoscut.

Vai de neutri!

Între monarhia dualistă și România, în caz de conflict, nu pot fi decât relații între aliați sau relații între adversari.

Din punctul de vedere al exportului, Austro-Ungaria respiră prin Adriatica și pe Dunăre prin Marea Neagră.

După cum am arătat, când a fost vorba de Albania, în Adriatica, vecina de peste Carpați, poate fi prea ușor «îmbuteliată», cum se zice în termeni de marină, fie de Italia, fie de alte flote.

Eșirea în Mediterana sau operațiuni ușoare în Marea Neagră, pot fi oprite prin flota dunăreană a României, iar la larg prin flota rusă.

De aci sforțările Austriei, spre a prinde un port pe coastele Albaniei, acum mai ales, când accesul la Salonic e amânat, ca să zic așa.

Dacă politica maritimă a Austriei poate fi primejduită și — până la un punct — în neputință de aprovizionare îndelungată, apoi desfacerea produselor sale industriale poate fi periclitată în proporție considerabilă.

Ar fi de ajuns un războiu vamal între Viena și București, pentru ca oprirea exportului austriac în România, și întru câtva în Orient, să aducă pe piețele de dincolo dezastre financiare cu urmări grave pe terenul politic și social.

Azi încă, România e o excelentă piață de desfacere a industriei și manufacturei austro-ungare. În cazul unui războiu vamal, se vor închide fabricile, mii de lucrători vor rămâne pe drumuri, și pe lângă o criză a numerarului, Austria va avea de suferit și o criză socială.

Poate pătimii țara noastră într-o asemenea ipoteză? Hotărît că nu. Țară agricolă, România exportă prea puțin peste munți. În ce privește importul nostru, Austria nu-l poate împiedică, nici pe mare, nici pe uscat.

Anglia, Italia, Rusia, Franca și mai ales Germania, vor înlocui în totul mărfurile și articolele austriace, iar pe lângă această îndestulare, ca și în primul nostru războiu vamal, industria Ro-

mână va căpătâ o încurajare și un avânt neașteptat.

Iată cum în aceste vremuri de democrație, un Stat mic ca România, n'are a se teme de politica economică a unei mari Împărății.

Să considerăm problema relațiilor austro-române în vederea unui conflict armat, astfel cum s'a spus în presa și în delegațiunea austriacă.

În această ipoteză, România va fi aliata Rusiei, a Serbiei, dacă nu și a altor țări.

De luăm o hartă, vedem că Austria, dela faimosul triumphiu nord-estic, până la Marea Adriatică, are câteva mii de kilometri de graniță de apărat, împotriva armatelor de invazie.

Cunosc obiecțiunea tactică și politică: intervenția Germaniei. Las' că Germania se va ocupa în deosebi de Franca, de Anglia, dar ciocnirea cu Austria poate fi repezită înaintea unei intervenții decisive a armatelor germane.

Oricâte întăriri va ridică Austria, ea se va ruina, înainte ca ele să poată alcătui un sistem de neînvins.

Să mergem cu logica mai departe.

Admit ca Austria să iasă învingătoare.

Ce poate pierde România?

Anexarea la monarhia cosmopolită a unui stoc de aproape 8 milioane de Români, pe lângă cele 4 milioane aflătoare azi în imperiul Habsburgilor, ar fi să se dea elementului Român precă-

dere în Ungaria. Austria s'ar transformà într'o confederație slavo-româno-maghiară, din care elementul german ar lipsi, el căutând alt centru de închegare, iar elementul maghiar ar fi la discreția Românilor mai ales. Cu alte cuvinte, mâncatul ar fi mai tare decât mâncătorul.

Păstrând proporțiile, acelaș lucru s'ar întâmpla cu o ciuntire a Regatului nostru.

Iar despre vre-o robire economică, ea ar fi trecătoare, cum vremelnică ar fi și îngenunchierea României.

În curând vom arăta de ce.

În urma unei căderi a Austriei, lucrurile se schimbă, bine înțeles cu totul în folosul României și nu mai e nevoie să ne întrebăm ce stindard va fâlfâi pe vastele teritorii ocupate de Români. Acele ținuturi făceau de altfel parte din masivul daco-roman.

Că Rusia se va întări și ar primejdui România, se poate. Dar ce ar însemnă Țara noastră, dacă elementele românești de peste graniță ar fi desnaționalizate ?

Politicianii dela Pesta și dela Viena trebuie să știe că Austria nu poate exista fără România. Spunem aceasta fără îngâmfare, ci cu statistica și cu harta sub ochi.

În caz de dispariție a Austriei, — fără să mă întind asupra acestei ipoteze dureroase, — România va găsi în Europa, în spiritul vremii și mai ales în propriile sale puteri, mijloace de re-

zistență împotriva unei eventuale politici de cotropire.

Oricât s'ar întări colosul, îndată ce va depăși prea mult granițele **etnice** ale rasei sale, el va păși pe urmele Turciei sau ale Austriei.

În această formulă, utopie eri, găsesc asigurarea fără greș a unui viitor frumos pentru Statul român.

În orice caz, asupra marilor noștri vecini avem această superioritate rodnică: *unitatea națională*.

Acest factor pus în evidență politică și tactică e o cucerire a ideilor democratice. Se democratizează raporturile dintre State, egalizându-se întru câtva. Ideia de drept la viața internațională e o noțiune de justiție omenească tradusă într'un principiu politic.

Din punctul de vedere care ne preocupă, acela al relațiilor de forță, între Austria și România, bilanțul pe această chestie e cu totul în exclusivul avantaj al Regatului.

Elementul român din Ungaria e pavăza elementului român liber.

Iată de ce oridecâteori va fi vorba de puterea de peste munți, vom înlătură formula convențională: «politica externă a monarhiei față de România nu poate fi condiționată de politica internă a Ungariei față de naționalități».

Formulele n'au înlăturat nici odată realitățile vieții. Această *necondiționare* ca și *statul*

quo, sunt adevăruri până când necesitățile politice le trec în rândul erorilor.

Din nici o lature a chestiunii noastre de ființă ca stat independent, nu stăm mai prejos de Austria. Iar de ajutorul necondiționat al Vienei nu atârănă, nici integritatea noastră teritorială nici cea etnică, la care ținem cu îndârjirea stăruitoare cu care ținem la cea dintâi.

Maghiarii să lovească în partea neamului nostru, supus lor. Inchisoare, calomnii, prigoniri, insulte și încercări violente de desnaționalizare, — toate le sunt îngăduite până ce, într'un fel sau altul, le vom împiedică.

Dar admițând formula neintervenirei, astfel de purtări din partea conducătorilor unguri nu-i îndrituesc să ne ceară prietenia sau sprijinul.

Existența neamului nostru atât de mărunțit ne silește la o neadormită veghere pentru neștirbirea lui. Și când presa ungară ne spune că relațiile dintre noi nu pot fi înrâurite de situația naționalităților, se pune pe un teren fals, vede greșit și trage concluzii așisderea.

Ca să putem avea într'adevăr legături intime cu monarhia dualistă, trebuie ca Românii de peste munți să fie tratați în totul la fel cu Maghiarii.

Imprejurări trecătoare pot mască atare preocupare de rasă, ele n'o pot dà uitărei.

Și ca să încheiem, din cele spuse reiese limpede că un Stat poliglot cu stări conflictuale de rasă e mai slab decât un Stat unitar.

Politica externă activă a Austriei va fi de azi

înainte condiționată de politica naționalităților sale.

Spre a face un războiu, Austro-Ungaria va avea nevoie de consimțământul naționalităților din monarhie ¹⁾.

Dacă cele spuse în articolul de față sunt adevăruri, România este sau nu factorul determinant în existența Austriei? Când vecinii noștri se vor convinge de acest adevăr, vom avea raporturi excelente cu ei, căci vorba francezului «Răfuelele bune păstrează prietenia».

Dacă dar ni se obiectează că nu putem schimba politica noastră externă tradițională, voi răspunde că tradițiile în politica internă sau externă se respectă întrucât situații noi nu creiază tradiții noi. Statul quo e bun până când e dărâmat de momente cari tind sau fixează un alt Statu quo. O pildă. Anglia și Franția se dușmăneau de secole: o tradiție. Anglia și Franția au denunțat Europei primejdia panslavistă: altă tradiție. Azi Anglia, Franția și Rusia merg împreună. Măine această alianță va deveni tradițională, până când în lipsa unei revoluții sociale se vor întâmpla alte evenimente.

Tradiția «română» contra Rusiei de fapt n'a fost a noastră dela început, ci a Europei apusene. Noi n'am fost contra Rușilor decât atunci

1) Bine înțeles un războiu pe socoteala proprie.

când încercările lor de cotropire ne-au silit politicește să ne opunem împotriva desființării noastre. Față de noi, e incontestabil că Rușii n'au avut totdeauna atitudinea cuvenită. Greșala din 1878 a fost un act de imoralitate internațională și ne-a îndurerat, cu cât aveam o conștiință națională.

Azi se pune întrebarea: Rusia mai urmărește visurile de altădată? Rusia râvnește încă stăpânirea Constantinopolei? Râvnind mai poate realiza ?

Pentru că răspunsul de dat îmbrățișează însuși obiectul acestei broșuri, nevoiți suntem să examinăm mai departe atitudinea posibilă a României.

Patru sunt ipotezele cari se pot ivi.

Interesele României cer :

I) Ca să mergem contra Rușilor pentru realipirea Basarabiei.

In acest caz :

a) Putem eși biruitori ;

b) Putem fi învinși.

II) Pentru realizarea integrală a unei României mari — minus Basarabia — (ce nu e încă dovedit), declarăm războiu Austro-Ungariei.

In acest caz :

c) Biruim ;

d) Suntem învinși.

În specia I) acei cari se tem de Panslavism și cari cred că el e o reală, cumplită și imediată primejdie, nu-și dau seamă că armata română, chiar alături de forțele germano-austro-ungare nu e în măsură să distrugă Panslavismul în înțelesul expansiunii și evoluției rasei slave.

Prin victorie s'ar putea oprî expansiunea până ce evoluția însăși a Rusiei să facă din poporul rus un tot complet civilizată, neprimejdios pentru Europa ?

Aceasta iarăș mi se pare o eventualitate foarte ipotetică, întrucât organizația capitalistă, financiară și economică a grupului germano-austro-maghiar nu e în stare să ruineze nici finanțele, nici exportul rusec.

Ce îmi dă siguranța că *până la urmă* Tripla Înțelegere va învinge, e că Anglia mai ales poate înfometă și ruina Germania, prin blocarea riguroasă a coastelor germane, chiar dacă militărește Franța va fi învinsă.

Cheia vieții economice a întregii Europe e în paza cuirasatelor engleze. Unde va fi Anglia, acolo va fi victoria, pentru simpla rațiune că Anglia e stăpâna importului și exportului european.

Se poate dar ca Rusia să fie învinsă, ea nu va fi zdrobită. Viitorul e al ei. Și atunci mă întreb, care va fi situația noastră în ziua răfuelii? Iar dacă am luă și toată Basarabia prin arme, cât timp o vom putea păstră împotriva unei țări tinere, în plină evoluție, având de partea ei Fran-

cia și Anglia, solidarizate prin egemonia germano-maghiară?

Se spune că Germania și Austria s'ar gândi la crearea unei Polonii mari — sub un Hohenzollern — că între România mărită prin Basarabia și Rusia, s'ar creâ un Stat nou, Ucraina, Stat-tampon, tot sub un Hohenzollern — și în fine că Ungaria sub alt Hohenzollern, ar putea oferi elementului român oarecari garanții culturale.

Deși e vorba de «se zice» și «după informațiile mele», totuși fiindcă aceasta se șoptește de bărbați serioși, să discutăm valoarea pentru noi a unei atari remanieri a hărței Europei.

Dacă Germania iese învingătoare, ea va lua Rusiei cel puțin Estonia și Finlanda, locuite de elemente germanice.

Admițând ca să se reconstitue Polonia mare, și cu anume jertfe din partea Germanilor, această Polonie foarte industrializată, va căuta o eșire la mare.

Baltica va fi în mâinile Germaniei, iar Marea Neagră în a țarmurenilor. Polonia va căuta eșire peste noi, cu sau fără voia noastră, ca în evul mediu, afară doar dacă Germania nu o va sili să intre în un Zollverein, în care desigur vom fi obligați să intrăm și noi. Atunci vom fi din punctul de vedere economic, o colonie germană. Polonia, fără mare ne va fi dușmană. Ea va fi mai tare decât noi.

Un regat al Ucrainiei las că mi se pare o

26768

00045843

dată fantezie, dar, în fine, acest regat de aproape 40 de milioane de locuitori a fost și el crescut în ideile de preamărire ale rusismului. Și stăpânirea Constantinopolei e o poftă care îl va frământa ca și pe Ruși. Sub un Hohenzollern, visul constantinopolitan va fi o ispită realizabilă. Dar în toate cazurile, Polonia mare, Ucraina mare, nu sunt tot State slave ?

Statele de aceeaș rasă, îmbucătățite pentru considerații diplomatice, se vor înțelege între ele când cauzele despărțirii vor fi dispărut, sau când spiritul confederativ — bazat pe drept, nu pe siluire — va fi devenit un dogm în politica europeană.

Deci din punctul de vedere al înlăturării primejdiei definitive a Panslavismului, acțiunea noastră, chiar în ipoteza de învingere a Rusiei, nu compensează neajunsurile unei asemenea politici de agresiune împotriva grupului franco-anglo-rus.

* * *

Dacă presupunem că suntem învinși, lucrurile se simplifică în chip nenorocit. Vom fi la discreția învingătorilor și poate cruțați întru câtva de Anglia și Franca, căci un asemenea războiu n'ar fi răspuns sentimentului opiniei publice.

* * *

Din contra, voim ca România să fie întregită prin incorporarea Bucovinei, a Transilvaniei, Maramureşului, Crişanei, Ţemişanei şi Bănătu-
lui? Aceasta nu se poate realiză decât în dauna Austro-Ungariei, prin un războiu victorios.

Putem afirmă fără frică de desmintire, că persoane foarte autorizate au garantat în numele guvernelor lor stăpânirea Țărilor locuite de Români, în cazul unei acţiuni victorioase împotriva Austro-Ungariei.

A ne întrebă până când vom stăpâni aceste țări luate prin violență de sub jugul austriac, nu are rost, întru cât monarhia dualistă învinsă va fi sfârşită pentru vecie. A crede că Tripla Înţelegere, după victorie, va păstră vieața Austro-Ungariei, duşmana ei şi autoarea aparentă a războiului actual, e o copilărie sau rea credință.

Austria va plăti în cazul cel mai bun tot ce va pierde Germania pe alte fronturi. De vom fi învinşi, am spus-o în articolul reprodus din «Universul», Austro-Ungaria, care nu are forțe asimilatoare, nu ne va cuceri, ca în loc de patru milioane să fim douăsprezece. Probabil că va luă Basarabia pe seama ei, ca să ne înconjure din trei părți, va stăpâni gurile Dunărei, ne va robî economiceste şi va dă Bulgariei Dobrogea. Toate aceste nenorociri însă au acelaş caracter de provizorat, pe care îl are însăş existența Statului de peste Carpați. Învinsă sau învingătoare, zilele sau anii Austro-Ungariei sunt numărați.

Și după cum nu suntem de părere să legăm soarta României de cadavrul turc, tot astfel am greși dacă am atârna soarta românismului de cadavrul austriac.

Dar această constatare nu înseamnă că la desmembrarea fatală a Austriei vom fi comștenitori în toate cazurile, chiar dacă am fi contra Triplei Înțelegeri. În asemenea împrejurare, ar fi în adevăr extraordinar, ca noi, susținând Austria și ea fiind învinsă, să fim totuș recompensați că am luptat contra învingătorilor.

Ne surprinde în argumentarea celor teroriști de Panslavism, cum domniile lor nu văd că temerea justificată de ar fi și încă puțința noastră de rezistență va fi mai reală, dacă în loc de 7 milioane trei sute de mii, vom fi 12 milioane. Creșterea României și a românismului nu se poate face pentru moment decât pe seama și în dauna Austró-Ungariei.

La urma urmei, o țară se poate acomoda și cu ideea unei provincii pierdute. Așă, Austriacii au uitat provinciile anexate de Germania. Dar renunțarea a fost ușurată de naționalitatea popoului învingător. Dela Austria, o câtime de limbă comună a trecut la Germania, Stat de aceeaș rasă ca și Austria.

Dar în Transilvania, Românii sunt cuceriți violent, dela rațiunile mari până la actele mărunte de toate zilele elementul românesc e brutalizat politicește, cultural, religios și fizicește de agenții oligarhiei maghiare. Nu se vorbește de

politica noastră tradițională anti-rusească. Întreb dacă în obștia neamului românesc dela descălecare până azi, nu e în tradiția noastră a tuturor dorul dârj și neînfrânat al mântuirii noastre de amenințarea maghiară ?

Că Românii din Basarabia au scăzut, e adevărat. Dar aceasta se datorește în parte unei comunități sufletești dintre Moldoveni și Ruși, unei religii comune și unei putințe de conviețuire. De altfel, în Basarabia, ca și în Transilvania, străinii au cucerit mai ales boerimea. De vre-o câțiva ani însă, asalturile de desnaționalizare ale Maghiarilor au fost atât de violente, încât cu mare greutate frunțașii români se luptau împotriva curentului de exasperare a poporului din Transilvania. Elementul român dă îndărăt în Criș, în Maramureș și în Timișoara. Că azi se fac declarații de solidaritate cu maghiarismul, aceasta nu intră în discuție. Până eri, toți frunțașii români erau suspecti. Azi, Ungurii invită pe Ardeleni să cânte «Deșteaptă-te Române» și să poarte cocarde tricolore. Eri, pentru aceleași fapte, Ardelenii ar fi fost acuzați de înaltă trădare și osândiți pentru crima de agitație contra ideii de Stat maghiar.

Nu ne mișcă înfrățirea sub arme a Maghiarilor cu Românii.

Nu cred iarăși ca Românii de peste granițe să poată rezista încă multă vreme presiunii maghiare care va deveni cu atât mai asupritoare cu cât, știind ce o amenință, Austria va căta să

maghiarizeze totul înainte de catastrofă. Aceasta dacă Germania și Austria vor fi victorioase.

În rezumat: actualul războiu privit numai din punctul de vedere al relațiilor României cu cei doi mari vecini ai săi nu-i prezintă nici un avantaj în caz când merge cu Austria și ar fi învingătoare. În schimb însă, România și-ar periclita existența dacă ar merge contra Rusiei și ar fi învinsă.

Despre celelalte ipoteze ne referim la argumentele de mai sus.

Dar în un războiu european e oare cu putință să ne gândim strict la relațiile posibile numai cu vecinii de peste Prut și de peste Carpați?

Să discutăm relațiile de forțe între statele beligerante și urmările posibile.

* * *

Chiar în cazul unei neutralități definitive, primirea hărții Europei și stabilirea de noi relații internaționale vor avea asupra Regatului român o înrîurire covârșitoare. Victoria definitivă a Germaniei va costa milioane de vieți omenești, miliarde de franci, ruina tuturor, inclusiv a Germaniei și poate ani îndelungați.

În adevăr, Franța, chiar comprimată de forțele germane, poate aștepta efectul blocusului englez, al mersului milioaneilor de Ruși și al unor intervențiuni neașteptate dar posibile din cauza

unei preparări diplomatice deplorabile a războiului din partea Germaniei. Neutrii cu încetul vor fi foarte jenați de continuarea unui războiu provocat de Austria și hotărât dela Berlin. O prelungire a conflictului poate stâneni Statele Unite. În fine, se pot produce eventualități displăcute. Căci, lucru demn de subliniat, grupul german are împotriva lui toată opinia publică europeană.

Germania, ruinată prin sfortările militare, va avea de suferit și efectul flotei engleze. N'ar fi de mirat ca în caz de foamete să se producă o mișcare populară.

Nu pot dovedi acestea mai bine decât reproducând acî interviewul, în care e și convorbirea ce am avut la Paris cu d-l G. Clemenceau, fost Președinte al consiliului de miniștri ¹⁾.

— Am convingerea că până la urmă din acest cumplit războiu învingătoare va fi Tripla Înțelegere. Credința mea nu e înrâurită de simpatii personale sau de rațiuni de idealism democratic nici chiar de apriga dorință de a vedea înfăptuită România mare. Evidența forțelor în sine constante, în afară de succesele momentelor trecătoare, mă îndrituesc să cred greșită socoteala Germaniei și a Austro-Ungariei.

În primul rând, m'a impresionat chipul detestabil în care acest războiu a fost pregătit diplomaticeste de către Germania, care și-a înstrăi-

1) «Facla» din 19 August 1914.

nat simpatiile opiniei publice, și a făcut din Belgia un dușman și din Italia care *faceà parte din Tripla Alianță* o țară neutră.

Nu mai vorbesc de greșelile celor dela Viena și dela Buda-Pesta, cari cu o nedibăcie greoaie au pierdut terenul în România.

Bruscarea popoarelor, granițelor și a împrejurărilor pare a fi fost singura preocupare a Germanilor. În asemenea condiții evident că neprevederile pot ocupa un loc mare.

La Berlin s'a crezut că problema irlandeză va împiedică Anglia dela acțiune, după cum în fond nici nu s'a crezut că Anglia ar intra hotărâtă în războiu. S'a escontat revoluția socială în Petersburg și războiul a fost declarat în toiul unei greve rusești formidabile. Greva a încetat. De asemenea, în afară de credința că Franția eră cu totul nepregătită, deci ușor de surprins, dar Germanii au nădăjduit un războiu civil provocat prin declarația mobilizării și apoi prin asasinarea lui Jaurès. Franția își mărise trupele de acoperire din cauza ciudatelor manevre germane, iar poporul în întregul lui preferă să fie orice, decât supus caporalismului prusac. Am trăit clipe de neînchipuită îngrijorare până la înmormântarea marelui Jean Jaurès. În adevăr, în orele de durere și de zăpăcire s'a șoptit răzbunarea morței vestitului tribun. Dar imediat muncitorimea a înțeles gravitatea situației. La Cameră, după celebrul discurs al d-lui Viviani, Dreapta a strigat «Vive la République!», apoi uriașa mulțime sguduită a văzut pe d-na Jaurès dând bra-

țul Președintelui Consiliului, care pășea în urma carului funebru, încunjurat de tot ce Franția avea mai de seamă, fără osebire de culoare politică. O crimă și o invazie — altă crimă — au încheiat în o clipă toată suflarea franceză. Tot astfel, statul major german anunțase o trecere prin Belgia și apoi spărtura Franciei peste opt zile. Belgia e încă cimitirul armatelor beligerante iar poporul belgian și regele lui s'au arătat lumii ca demni de respectul tuturor, prin vitejia lor cetățenească.

Cu rizicul să fie striviți, ei luptă pentru Onoare. Nu știi, dacă sunt înțeles de toți.

Așă dar nici una din acele prevederi pedante ale Statului major german «bune pentru Orient» nu s'au adevărit până azi.

— Dar ofensiva franceză a fost zădărnicită?

— Foarte adevărat. Dar care eră rostul ei? Să ție trupele germane cât mai departe de granițele franceze și să moaie ofensiva unui dușman încrezător în sine, cum și probabil ca să câștige timp în vederea debarcării trupelor engleze și în așteptarea ofensivei rusești. S'ar părea că trupele engleze au debarcat cu întârziere. Dar fapt e că în prezent Germanii n'au forțe mari pe teritoriul republicei pe când armate puternice rusești au năvălit în imperiul german, grăbindu-se să dea lupte pe Vistula și pe Oder, ca apoi să alerge spre Berlin.

— Dar dacă până atunci Germanii ar fi aproape de Paris?

— Nu cred. Dar admitând această ipoteză, îți

voiu reproduce convorbirea avută cu d-l Clemenceau, fost Președinte al consiliului de miniștri.

În rezumat, ilustrul bărbat politic francez mi-a afirmat următoarele:

— «Că vom avea înfrângeri, e probabil. Suntem unul'contra doi. Prin presă poporul francez e prevenit că va avea de răbdat ciocniri îngrozitoare.

El e pregătit și pentru restriște. Dar îți pot afirmă un lucru. Până la urmă, auzi bine, până la urmă, chiar dacă Germanii ar fi stăpânii Parisului, Franca nu va fi, nici învinsă, nici sdorbită.

Am luat toate măsurile ca în caz de înfrângere a armatelor noastre, ele să găsească în cutare sau cutare provincii totul preparat: rezerve de oameni, munițiuni, echipament, material de războiu, ca lupta să înceapă din nou, și iar din nou, până ce toată Europa se va desmetici și mai ales până ce armatele rusești vor fi la Berlin.

Ele vor intra în Berlin și calculul statului major prusian ca, după ce ne vor bate, să se întoarcă împotriva Rușilor, sunt închipuiri».

Vorbele d-lui Clemenceau au fost urmate de acte. Presa franceză a pregătit în adevăr opinia publică și monarhiști, republicani, sindicalști, socialiști, anarhiști, ori jemenfouști, toți, absolut toți, sunt hotărâți să lupte pentru civilizația țării lor, fără descurajare și fără aiurări. O dovadă. Ultima formă a ministerului: d-nii Ribot, Delcassé, Briand și Millerand reprezintă și

dreapta și moderații. Dela Viviani la Sembat, și mai ales la amicul meu Jules Guesde, ai toată scara radical-socialistă. Nu va fi războiul civil în Franța, chiar dacă Germanii vor intra în Paris.

Și fără revoluție, Franța poate aștepta cu încredere debarcarea trupelor coloniale anglo-franceze, cum și acțiunea de decongestionare a armatelor rusești.

— Totuși, Franța poate fi bătută.

— Se poate, dar pricepe-mă d-le, că nu aceasta are însemnătate politică, ci rostul din urmă al acțiunii războinice a Triplei Înțelegeri. Dacă Franța va fi bătută și dacă Anglia și Rusia sunt învingătoare, Germania nu e bătută, e învinsă. Războiul nu se dă între Franța și Germania, ci între două grupări politice, Tripla Înțelegere și Dubla Înțelegere, deoarece nu mai poate fi vorba de Tripla Alianță.

Pentru motivele de mai sus, cred că izbânda finală va fi a Triplei Înțelegeri.

Cât despre puterea fie și de rezistență a Franței, socot că ea nu are nevoie de demonstrații».

Totuș, să presupunem că Berlinul va dicta în Europa. Despre vre-un echilibru nici nu mai poate fi vorba. Statele mari, și mai ales cele mici, inclusiv România, mărită chiar prin Basarabia, vor fi supuse grupului germano-maghiar. Aceasta nu poate fi nici de departe idealul nostru național. În caz de victorie a Triplei Înțelegeri, admitând chiar primejdia Panslavistă, va exista un echilibru, cu atât mai activ,

cu cât numărul Statelor cari îl compun fiind mai mare, interesele lor pot fi mai contrarii și mai puțin permanente.

Mi se va obiectă: odată Rusia învingătoare, nu va fi Putere în lume care să-i stăvilească poftele de cucerire. Nu cred ca Rusia *de azi* să aibă aceeaș mentalitate ca cea de sub Țarul Alexandru I. Să nu ni se aducă declarațiile cutărilor personagii, nici articole. Curentul Pan-slavist există și are înrâurire. Dar e înfrânat de mulți bărbați politici ca d. Sassonov. Dar, în fine, să admitem marea lui putere. Rusia nu e invulnerabilă pentru rațiunea că puterea ei e mai ales potențială. Forma capitalistă a Statului nu e de sine stătătoare. Dacă Rusia ar avea *după războiul actual* o atitudine dușmănoasă față de aliatele sale, cu toate uriașele sale rezerve ome-nești, ea va fi neputincioasă. Forța armatelor rusești stă în lada de fier a finanței franceze, după cum acolo e motorul său industrial, după cum în fine exportul și importul imperiului sunt la discreția amiralității engleze. Dar, oricum, pentru oricare Stat, vieța va fi mai ușoară între Anglia, Franca, Rusia și poate Italia, decât între Germania și Ungaria.

Noi ne-am păstrat existența, din cauza rivalității puterilor europene, a căror rezultată eră un echilibru. Ca și Anglia, noi trebuie să provocăm unul și egemonia germană e negațiunea echilibrului ocrotitor al Statelor de mâna a doua. Așă dar, ca putere europeană, nu putem dori

victoria germano-maghiară. Atunci care ar fi atitudinea noastră în acest conflict ?

* * *

De dorit ar fi fost să nu se stârnească asemenea discuție. Dar nu putem tăce, lăsând publicul sub impresia articolelor, foarte interesante, de altfel, ale d-lui C. Stere, publicate în marele ziar al opiniei noastre publice «Universul».

Dacă Austria ar fi sigură că noi nu putem merge decât cu dânsa, orice tratative ale guvernului român ar fi zădărnice prin însăși această siguranță.

Dacă, din contra, Rusia ar avea convingerea că vrând nevrând vom lupta alături de ea, evident iarăși că eventualele sforțări pentru retrocedarea Basarabiei n'ar fi luate în considerație de către guvernul rus.

Astfel dar, pentru moment, o expectativă armată ni se pare indispensabilă.

Nu ne-am putea schimba atitudinea decât în anumite condițiuni exprimate aci ca simple păreri personale de un simplu cetățean român, deci fără altă valoare decât sinceritatea lor.

Ca să mergem alături de Ruși s'ar cădea:

1) Ca Rusia să repare de bună voe greșala dela 1878. Acest gest ar fi cel mai zdrobitor argument împotriva celor cari o acuză că voește

să calce peste noi, spre a ajunge la Constanti-
nople¹⁾.

2) Italia, în condițiuni cari nu ne privesc, să
se declare de partea Triplei Înțelegeri.

(Despre o atitudine dușmănoasă a Bulgariei
nu vom vorbi, căci în atare împrejurare Bulga-
ria ar avea destul de pierdut și nimic de câști-
gat).

În caz când aceste două eventualități s'ar rea-
liză și totuși pentru considerațiuni inexplica-
bile am rămâne neutri, ca mulți neutri, vom
scăpa cea mai bună ocazie de întregire etnică
și teritorială.

Rămâne de văzut însă dacă opinia publică ro-
mână va îngădui neutralitatea în împrejurările
mai sus arătate.

Altfel, putem stă neutri, deși mecanicește a se
abține e încă un chip de a ajuta pe cel mai tare.
Neutrii nu vor scăpa de efectele politice și eco-
nomice ale conflictului, ci numai de cele mili-
tare.

Dacă se poate concepe ca un guvern autocra-
tic să poată sfidă sentimentul opiniei publice,
în o țară de democrație ca România, și când
mai eri eră să dăm țărănimii certificatul de ma-
tunitate politică și națională — dreptul de vot —

1) *Părerea noastră e că Turcii fac tot ce e posibil ca să fie definitiv isgoniți din Europa. Credem că Anglia va face din capitala Turciei un port liber cu administrație internațională sau engleză.*

nu e cu putință ca un guvern liberal să meargă împotriva opiniei noastre publice.

Alături de Unguri e o imposibilitate națională.

* * *

Înainte de sfârșit, vom răspunde celor cari ne vorbesc de reacționarismul rusesc.

El există. Dar oare ca înrâurire asupra sufletului european, militarismul german nu e un reacționarism și mai primejdios ?

Și apoi nu e ciudat ca noi, în materie de liberalism, să ne arătăm mai susceptibili și mai liberali decât Francezii și Englezii ?

* * *

În afară de ce datorim Franciei, ca națiune și cultură, nu putem uita că, în această luptă *de rasă* suntem latini și că învingerea Franciei e înfrângerea pe veci a lumii latine.

Știm că sunt oameni tari, cari cred că sentimentul trebuie exclus din politică. Totuș, factorul moral e o forță. A ascultă de cei cari sfătuesc să ne aruncăm asupra celui învins, oricare ar fi el, creiază în această țară norme de morală internațională, cari cu drept cuvânt se vor plăti nespus de scump.

Că odată mai mult, interesele noastre coincid cu ale Franciei, e adevărat. După ce am expus modul nostru de a vedeà, nu putem să nu dorim izbânda țarei care a înfăptuit Drepturile Omului și ale Naționalităților.

VERIFICAT
2017

BIBLIOTECA
CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

VERIFICAT
2007

VERIFICAT
2017

~~~~~  
17.598.—Tip. Profesională, Dim. C. Ionescu, Câmpineanu, 9.  
~~~~~